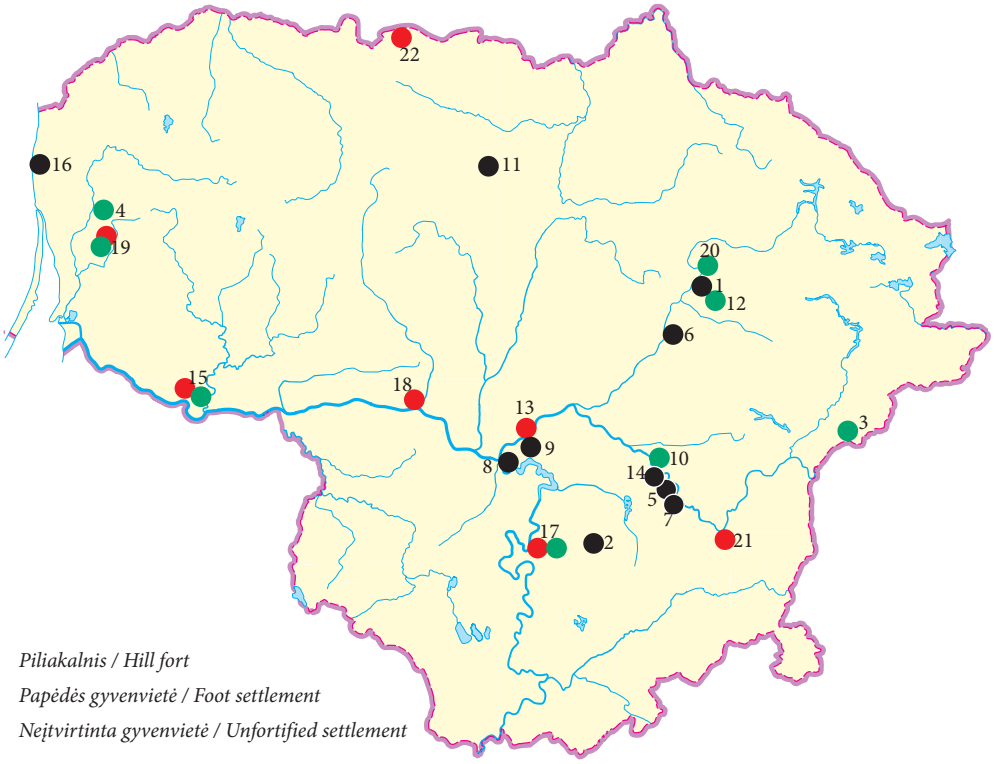
II. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės
Hill forts and settlements from Iron Age

Piliakalnis / Hill fort

Papėdės gyvenvietė / Foot settlement

Neįtvirtinta gyvenvietė / Unfortified settlement

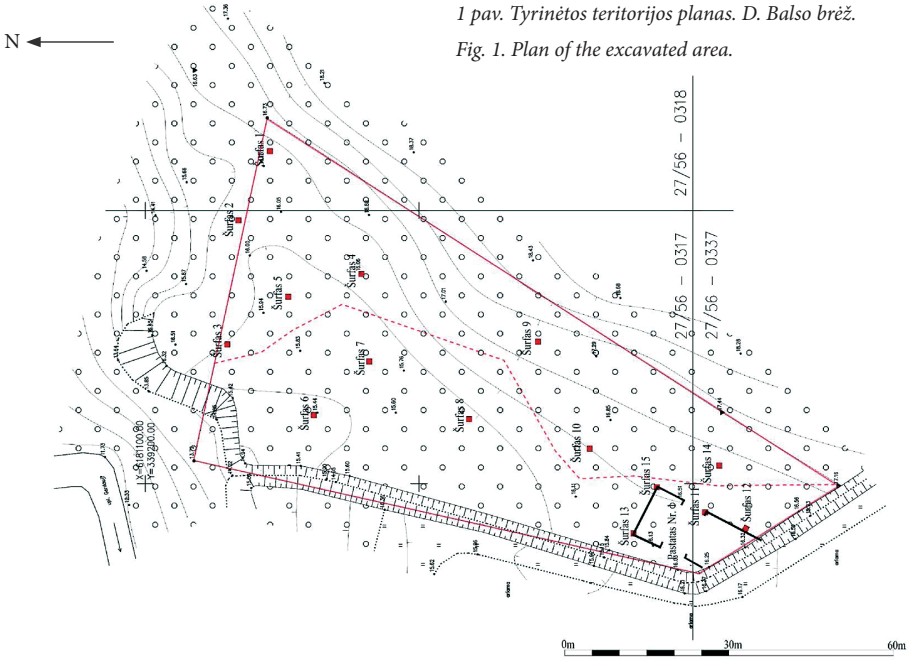
1. *Anykščiai (žr. VII)*
2. *Bajorai (žr. IV)*
3. *Baliuliai*
4. *Gerduvėnai*
5. *Grabijolai*
6. *Jakšiškis*
7. *Karmazinai*
8. *Kaunas (žr. VIII)*
9. *Karmėlava*
10. *Kernavė*
11. *Kleboniškis (žr. VII)*
12. *Liūdiškiai*
13. *Mažieji Žinėnai*
14. *Mitkiškės*
15. *Opstainys I ir*
16. *Palanga*
17. *Paverkniai ir*
18. *Seredžius*
19. *Skomantai ir*
20. *Šeimyniškėliai*
21. *Vilnius*
22. *Žagarė*

Darius Balsas

Gerduvėnų piliakalnio papėdės gyvenvietė

2010 m. Gerduvėnų piliakalnio (Klaipėdos r.) ŠV papėdėje vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai, kuriais siekta nustatyti čia esančio sklypo archeologinę vertę. Gerduvėnų piliakalnis įrengtas Minijos ir Gerdaujės upių kairiajame krante esančiame aukštumos krašte. Piliakalnio aikštelė ovali, pailga ŠV–PR kryptimi, 95x70 m dydžio. Jos PR krašto 2 m aukščio šlaitas leidžiasi į 5 m pločio, 0,3 m gylio griovį, už kurio supiltas 0,2 m aukščio, 10 m pločio pylimas, už jo iškastas antras 5 m pločio, 0,3 m gylio griovys. Už šio griovio įrengtas priešpilis. Jo aikštelė keturkampė, pailga ŠV–PR kryptimi, 27x13 m dydžio. Jos PR krašte supiltas 1 m aukščio, 9 m pločio pylimas, kurio išorinis 1,2 m šlaitas leidžiasi į 4 m pločio, 0,3 m gylio griovį. Priešpilio pylimas žemėdamas juosia piliakalnį P–V šlaituose, 2–10 m žemiau aikštelės virsdamas 5 m pločio terasa (*LPA*, V., 2005, p. 418). Piliakalnis labai apardytas arimų, dabar apaugęs lapuočiais medžiais. V papėdėje 1,1 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – XIII a.

Gerduvėnų piliakalnį 1963 m. žvalgė LII. Šių žvalgymų metu žemės paviršiuje buvo aptikta keramikos šukių, molio tinko bei degėsių. 2002 ir 2007 m. Gerduvėnų kapinyne ir senovės gyvenvietėje žvalgomuosius tyrimus atliko L. Tamulynas ir I. Martišauskytė (žr. *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 191–192). Kapinynas ir gyvenvietė lokalizuojama Minijos terasoje, apie 1 km į V nuo Minijos ir Gerdaujos santakos ir apie 500 m į PV nuo Gerduvėnų piliakalnio su papėdės gyvenviete. 2002 m. ty-

1 pav. Tyrinėtos teritorijos planas. D. Balso brėž.

Fig. 1. Plan of the excavated area.

2 pav. Lipdyta keramika lygiu paviršiumi ir molio tinkas. D. Balso nuotr.

Fig. 2. Hand built ceramics with smooth surfaces and clay daub.

rimų metu buvo ištirtos dvi (43 m²) ir 2007 m. 3 perkasos (30 m²). Kapinyno teritorijos paviršiuje rasta degintinių kaulų, surinkta daugiau kaip 100 įvairių dirbinių ir jų fragmentų – ietigalių fragmentų, žiedinė segė, zoomorfinių apyrankių fragmentai, gintarinis karoliukas ir kt. Atlikus tyrimus konstatuota, kad Gerduvėnuose buvo nedidelis, apie 0,5 ha ploto apimties, II–IV ir IX–XIII a. kapinynas, stipriai apardytas žemės ūkio darbų metu. Kapinyno teritorijoje vėlesniais laikais buvo kelios sodybos. Gyvenvietė šalia kapinyno neaptikta.

2010 m. Gerduvėnų piliakalnio ŠV papėdėje buvo ištirta 15 šurfų, kiekvienas 1 m² dydžio (iš viso 15 m²), bei atidengti betoniniai pastato pamatai (1 pav.). Šurfų gyliai svyruoja nuo 20 cm iki 80 cm. Šiuose gyliuose po miško paklote pasiektas įžemis. Trijuose šurfuose, esančiuose arčiau piliakalnio papėdės, užfiksuotas neintensyvus kultūrinis sluoksnis, aptikti archeologiniai radiniai (2 pav.). ***Šurfe 3*** po miško paklote aptiktame juodos spalvos humusingos žemės sluoksnyje 45 cm gylyje ties įžemiu atsidengė akmenys, nesudarę kokios nors sistemos. Tarp šių akmenų buvo rastos 2 lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukelės ir 4 smulkūs molio tinko gabaliukai. ***Šurfo 10*** ŠR kampe 69 cm gylyje nuo žemės paviršiaus 29x21 cm dydžio dėmėje rastos dar 2 keramikos šukės lygiu paviršiumi, datuojamos I tūkst. – II tūkst. pradžia, ir molio tinko. ***Šurfe 9*** juodos žemės sluoksnyje buvo aptiktas vienas molio tinko gabaliukas. ***Šurfuose 5*** ir ***14*** pastebėtas panašus kultūrinis sluoksnis kaip ir šurfuose 3 ir 10, tačiau jame radinių nebuvo. Aptikti radiniai perduoti MLIM.

Sklypo ŠV dalyje buvo atidengti XX a. pastato 1 pamatai, kuriuos sudarė 2 dalys. Pamatų PV dalis suardyta kasant melioracijos griovį. Šurfuose 11, 12, 13, 15, iškastuose šio pastato kampuose ir šalia pamato, radinių ar kultūrinio sluoksnio nerasta.

Tyrinėjimų metu aptikus papėdės gyvenvietės kultūrinį sluoksnį, Gerduvėnų piliakalnio su papėdės gyvenviete saugomos teritorijos ribos turėtų būti praplėstos į V pusę nuo tyrinėto sklypo R ribos.

The settlement at the foot of Gerduvėnai hillfort

During a 2010 field evaluation, 15 test pits (15 m²) were excavated at the NW foot of Gerduvėnai hillfort (Klaipėda District) and the foundation of a 20th-century building was unearthed (Fig. 1). In three test pits, a sparse cultural layer with archaeological finds: hand built ceramics dating to the 1st – early 2nd millennium and clay daub (Fig. 2), was recorded.